

**Uchwała  
Rady Gminy Kowala  
z dnia**

**w sprawie przyjęcia i wdrożenia lokalnego programu pomocy społecznej  
„Program Aktywności Lokalnej dla gminy Kowala na lata 2012-2014”**

**Na podstawie art. 6 ust.1, art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz. 1591 ze zm. ) w związku z art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009r. Nr 174, poz.1362 ze zm.) uchwała się co następuje:**

**§ 1**

Przyjmuje się do realizacji „Program Aktywności Lokalnej dla gminy Kowala na lata 2012-2014” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

**§ 2**

Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Kowala.

**§ 3**

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Wójt Gminy Kowala**

## UZASADNIENIE

W związku z uruchomieniem przez Europejski Fundusz Społeczny Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, istnieje możliwość pozyskiwania środków finansowych na różnego rodzaju działania. W ramach tego Programu wsparciem zostają objęte następujące obszary: zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników i przedsiębiorców, a także zagadnienia związane z rozwojem zasobów ludzkich na terenach wiejskich. W ramach PO KL, Priorytet VII Promocja integracji społecznej możliwa jest realizacja projektów systemowych przez ośrodki pomocy społecznej. Realizacja ta dotyczy zapewnienia dostępu do zatrudnienia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, wykluczonym oraz dyskryminowanym na rynku pracy, a także podwyższenia ich statusu zawodowego i społecznego, poprzez przygotowanie ich do wejścia na rynek pracy i integracji z rynkiem pracy. **Zgodnie z wytycznymi PO KL głównymi narzędziami realizacji tego zadania mają być kontrakty socjalne i programy aktywności lokalnej.** Marszałek Województwa Mazowieckiego przyznał Gminnemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Kowali, w ramach alokacji środków dla jednostek pomocy społecznej na rok 2012 kwotę 300.000,00zł.

We wniosku projektowym złożonym do Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych GOPS zaprojektował pracę z Klientami zarówno w formie kontraktów socjalnych jak również programu aktywności lokalnej.

Przyjęcie do realizacji przez Radę Gminy programu aktywności lokalnej jest jednym z warunków pozyskania przez gminę ww. kwoty.

Wobec powyższego wnoszę o przyjęcie Uchwały.

Kowala, dnia 28.05.2012r.

**Załącznik nr 1 do Uchwały  
Rady Gminy Kowala Nr XIX/ /2012  
z dnia 28 czerwca 2012**



**Program Aktywności Lokalnej dla gminy Kowala  
na lata 2012-2014.**

## I ZAŁOŻENIA PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ

Program Aktywności Lokalnej dla gminy Kowala stanowi odpowiedź na potrzebę funkcjonowania silnych społeczności lokalnych i grup społecznych. Wyznacza kierunki działań zorientowanych na budowanie samoorganizacji społecznej, rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz wzmocnienia integracji społecznej. Dokument ten stanowi uzupełnienie „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Kowala na lata 2011-2014”. Przyjęte w Programie koncepcje są zgodne z założeniami zawartymi w ogólnopolskich dokumentach strategicznych takich jak:

- Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski
- Strategia Polityki Społecznej na lata 2007-2013
- Strategia Wspierania Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013. (Narodowa Strategia Spójności).
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013.

W dokumentach tych zakłada się realizację działań służących rozwojowi społeczno-gospodarcemu kraju, a tym samym podniesienie poziomu i jakości życia obywateli. Realizację założeń można osiągnąć poprzez budowanie zintegrowanych społeczności, w których każda osoba i rodzina będzie mogła realizować swoje plany i aspiracje życiowe, a w trudnych sytuacjach uzyskiwać niezbędną pomoc i wsparcie z jej strony oraz działających w jej ramach instytucji i organizacji. Koniecznym wydaje się zatem wspieranie samoorganizacji społeczności lokalnych oraz budowanie i wzmacnianie ich obywatelskiej świadomości. Podkreśla się znaczenie kapitału ludzkiego w przemianach społecznych, czyli zasobu wiedzy, umiejętności i potencjału, w który jest wyposażony każdy człowiek. Człowiek jako podmiot zdolny jest nie tylko do pracy, ale także do wprowadzania zmian w otoczeniu, a także kreowaniu nowych rozwiązań.

Kapitał ludzki tworzy te zasoby społeczne oznaczające związki pomiędzy ludźmi i organizacjami budowane na umiejętnościach, wiedzy i kreatywności jednostek.

Kapitał społeczny jest zatem sumą kapitałów jednostkowych, który powinien być wykorzystany i pomnażany przez wszelkie instytucje oraz jednostki samorządowe.

Integracja i spójność społeczna to również wynik działań podejmowanych przeciwko zjawisku wykluczenia społecznego, które oznacza brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Wykluczenie społeczne, upraszczając, oznacza wyłączenie z życia społecznego.

Zjawisko to widoczne jest w niepokojącym zakresie tak w naszym kraju jak też na terenie gminy Kowala. Sytuacja społeczno-ekonomiczna sprzyja wykluczeniu wielu osób i grup, w tym osób długotrwale bezrobotnych, matek samotnie wychowujących dzieci, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży ze środowisk zaniedbanych wychowawczo oraz wychowujących się poza rodziną, uzależnionych, osób w wieku poprodukcyjnym.

Program Aktywności Lokalnej jest zgodny z podstawowymi zasadami życia społecznego, a w szczególności zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności. Zasada pomocniczości ( „*Tak mało państwa, jak to możliwe - tak dużo, jak to konieczne*”) oznacza, że struktury wyższe (władza) nie powinny wyręczać struktur niższych, czyli osób, rodzin, grup i społeczności lokalnych w tym, z czym mogą one

sobie poradzić we własnym zakresie wykorzystując własną mobilność, aktywność i inicjatywę. Zadaniem władzy publicznej jest natomiast pobudzanie i podtrzymywanie tych struktur oddolnych oraz wspomaganie i wspieranie w sytuacji, gdy realizacja zadań, czy też osiągnięcie wyznaczonych celów przekracza ich możliwości. Wiąże się to nierozzerwalnie z godnością każdego człowieka, prawem do równego traktowania i szacunku, czyli prawem do wolnego i świadomego działania. W tej perspektywie szczególnego znaczenia nabiera zasada partycypacji społecznej, co oznacza włączanie obywateli w proces diagnozowania i rozwiązywania istniejących problemów

Uznając prawo osób i społeczności do aktywnego udziału w życiu społeczności, bardzo ważny staje się aspekt samopomocy, którego idea polega na wyzwaniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup, czy też społeczności lokalnych. Zadaniem sił zewnętrznych (władzy samorządowej) jest wspieranie i wzmacnianie tego potencjału oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi i integracji.

Program Aktywności Lokalnej dla gminy Kowala jest niezbędnym dokumentem do realizacji projektów systemowych przez ośrodek pomocy społecznej w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – Priorytet VII Promocja integracji społecznej. Program, którego ramy obejmują lata 2012-2014 będzie realizowany poprzez programy szczegółowe opracowywane w odstępach rocznych lub krótszych i wykonywane w różnych obszarach na terenie gminy Kowala, koordynatorem, których będzie GOPS w Kowali. Podprogramy realizujące założenia Programu Aktywności Lokalnej dla gminy Kowala na lata 2012-2014 nie wymagają zatwierdzenia osobną uchwałą.

## **II ZASOBY GMINY**

Gmina Kowala położona jest w powiecie radomskim, w południowej części województwa mazowieckiego. Zajmując obszar 74,7 km<sup>2</sup> należy do mniejszych gmin powiatu radomskiego, natomiast pod względem ilości mieszkańców wynoszącej obecnie 11 393 (ważny stan na 31.12.2011r.) osób lokuje się nieco powyżej średniej dla całego regionu. Od strony północnej Kowala graniczy z Radomiem, od wschodu z jego osiedlami mieszkaniowymi i gminą Skaryszew, od południa z gminami Orońsko i Wierzbica, a od zachodu z gminą Wolanów. Położenie geograficzne naszej Gminy, w bezpośredniej bliskości aglomeracji miejskiej oraz dogodnych szlaków komunikacyjnych, daje szczególne możliwości jej rozwoju.

Na obszarze Gminy przyległym do Radomia przeważa zabudowa podmiejska z dynamicznie rozwijającą się sferą usług, natomiast jej południowa część to region z przewagą gospodarstw rolnych, w którym obok tradycyjnych gospodarstw wzrasta ilość specjalistycznych ferm hodowlanych oraz producentów owoców i warzyw. Spośród kilkuset przedsiębiorstw zarejestrowanych na terenie Gminy Kowala najważniejsze znaczenie mają firmy transportowe, piekarnie i wytwórcy mebli. W ostatnich latach nasza gmina stała się atrakcyjnym miejscem dla wielu Radomian, szukających miejsc wypoczynku i weekendowej rekreacji. Kowala i jej okolice mają ciekawą historię, bogatą kulturę i tradycję. W źródłach historycznych niektóre miejscowości z naszego regionu pojawiają się już na przełomie XIII i XIV w. Do najważniejszych zabytków zalicza się modrzewiowy kościół w Bardzicach z XVIII wieku oraz barokowy kościół św. Wojciecha w Kowali.

Na terenie gminy Kowala mają swoje siedziby:

- Urząd Gminy, który stanowi jednostkę administracji podstawowego szczebla samorządu terytorialnego, Kowala 105A,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, zapewnia opiekę zdrowotną na terenie Gminy,

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizuje i koordynuje zadania polityki społecznej najniższego szczebla,
- Gminna Biblioteka Publiczna z filiami w Młodocinie Mniejszym, Bardzicach i Parznicach, placówki oświaty i wychowania:
  - Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Parznicach,
  - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Kowali,
  - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Marii Konopnickiej w Mazowszanach,
  - Publiczna Szkoła Podstawowa im. Hanki Sawickiej w Bardzicach,
  - Publiczna Szkoła Podstawowa w Młodocinie Mniejszym,
  - Publiczna Szkoła Podstawowa w Kończycach Kolonii,
  - Publiczne Przedszkole w Kowali,
- Ośrodek Integracji Środowiskowej "Szansa",
- organizacje pozarządowe:
  - Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju Gminy Kowala,
  - Gminny Klub Sportowy "ZORZA" Kowala,
  - Ludowo - Uczniowski Klub Sportowy "LUKS KOWALA",
  - Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "JASKÓŁKA",
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Kowali,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Kosowie,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Bardzicach,
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Rudzie Małej,
  - Urząd Pocztowy,

### **Kościoły**

- Parafia rzymskokatolicka p.w. św. Wojciecha w Kowali,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. MB Częstochowskiej w Trablicach,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. Św. Zofii w Młodocinie Mniejszym,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. Św. Andrzeja Boboli w Bardzicach,
- Parafia rzymskokatolicka p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP w Kończycach– Kolonii,
- Kaplica Matki Bożej Różańcowej w Mazowszanach.
- dwa banki spółdzielcze,
- apteka,

Gminę tworzy 18 sołectw w skład których wchodzi 26 miejscowości. Do sołectw należą: Augustów, Bardzice, Dąbrówka Zabłotnia, Grabina, Huta Mazowskańska, Kończyce–Kolonia, Kosów, Kotarwice, Kowala, Ludwinów, Maliszów, Mazowszany, Młodocin Mniejszy, Parznice, Romanów, Rożki, Trablice, Ruda Mała. Zamieszkuje ją obecnie 11.393 mieszkańców, z których znaczny procent to osoby w wieku poprodukcyjnym.

## **OPIS SYTUACJI PROBLEMOWEJ**

### **BEZROBOCIE**

Liczba bezrobotnych w gminie Kowala wynosi 1045 osób / 510 kobiet, 535 mężczyzn /dane z grudnia 2011r. PUP Radom/ Największą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym i zawodowym oraz nie posiadające specjalistycznych umiejętności zawodowych. Wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 18-34 lata, często nieposiadające doświadczenia zawodowego (łącznie 576 osób i 573 osoby), osoby pozostające bez zatrudnienia od 6 do 12 miesięcy (243osoby), natomiast osoby pozostające bez zatrudnienia od 12 do 24 miesięcy (226 osób), osoby ze stażem pracy do 1 roku (258 osób) i tyle samo osób bez stażu pracy (258 osób), a także osoby z wykształceniem

zasadniczym zawodowym (370 osób i 384 osoby) oraz gimnazjalnym i niższym (339 osób i 331 osoba). Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 35-54 lata (430 osób), osoby pozostające bez pracy od 1 do 3 miesięcy (147 osób), osoby ze stażem pracy od 1 do 5 lat (195 osób) oraz osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (213 osób).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 45-54 lata (55,9%) i 25-34 lata (53,8%), osób pozostających bez pracy długotrwale, powyżej 24 miesięcy (64,8,9%), osób ze stażem od 10 do 20 lat pracy (56,4%) i bez stażu pracy (56,9%) oraz, co budzi niepokój, osób z wykształceniem wyższym (72,2%).

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z Gminy należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, którym powinno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w gminie w największym stopniu osiągał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na dokończanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

Bezrobocie w gminie Kowala zatacza coraz szersze kręgi społeczne, a tym samym uniemożliwia realizację celów zawodowych i osobistych tej grupy mieszkańców, pogłębiając obszar ubóstwa. Najbardziej niepokojące jest długotrwałe bezrobocie powodujące wiele poważnych problemów, takich jak uzależnienia, zaniedbania opiekuńczo – wychowawcze, problemy zdrowotne - często niezdiagnozowane.

## **ZANIEDBANIA OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE**

Istotnym problemem społecznym w gminie jest stosunkowo duży odsetek osób wykazujących bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Dysfunkcje opiekuńczo - wychowawcze w rodzinach polegają na zaniedbaniach edukacyjnych, higienicznych, żywieniowych, rozwojowych i bezpieczeństwa, oraz nieumiejętności przekazywania prawidłowych wzorców, co rzutuje na rozwój dzieci. Obserwuje się rozpad życia rodzinnego, zaniedbywanie obowiązków, przemoc.

W efekcie w rodzinach, w których występuje problem uzależnienia występują braki finansowe, poczucie bezradności, a rodzice nadużywający alkoholu zaniedbują obowiązki rodzicielskie i niejednokrotnie stosują przemoc wobec dzieci. Można też zaobserwować, że rodziny, w których pojawia się problem uzależnienia stają się zagrożone wykluczeniem społecznym. Zadaniem GOPS jest udzielenie wsparcia osobom i rodzinom które umożliwi im samodzielną egzystencję, zapewni skuteczną realizację ról społecznych oraz stworzy możliwość rozwoju dzieci w tych rodzinach. W 2010r. GOPS udzielił wsparcia z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych 35 rodzinom, natomiast w 2011r. tych rodzin było już 63. Skuteczna pomoc polega również na zatrudnianiu asystentów rodziny, którzy wspierają i pracują z rodzinami niewydolnymi wychowawczo. W 2010r. GOPS w ramach projektu systemowego EFS POKL zatrudnił 3 asystentów rodziny, w 2011r. – 4 asystentów, w 2012r. zatrudnionych jest 3 asystentów z projektu EFS i 1 asystent z budżetu Gminy. Wsparciem w latach 2010- 2012 objętych było 24 rodziny. Należy wspomnieć, że od 1 stycznia 2012r. obowiązuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która konkretyzuje działania na rzecz rodziny.

## **NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ**

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu.

Z uwagi na to, że jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności Gminy Kowala wykorzystano dane z ostatniego spisu przeprowadzonego w 2002 roku. W 2002 roku w gminie Kowala mieszkało 749 osób niepełnosprawnych (428 mężczyzn i 321 kobiet), w tym 615 osób niepełnosprawnych prawnie i 134 osoby niepełnosprawne tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności gminy wynosił ponad 7 %.

W 2002 roku 463 osoby niepełnosprawne w gminie były w wieku produkcyjnym, co było zjawiskiem niepokojącym. Stanowiły one prawie 8% ogółu ludności Gminy będącej w tej ekonomicznej grupie wieku. Liczną grupę reprezentowały również osoby niepełnosprawne w wieku poprodukcyjnym (208 osób), których odsetek wśród osób starszych w gminie wynosił 16,69%. Niski poziom wykształcenia w istotny sposób utrudnia osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie na rynku pracy i podjęcie lub utrzymanie posiadanego zatrudnienia. W 2002 r. najliczniejszą grupę wśród osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (354 osoby) i zasadniczym zawodowym (168 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych wynosił odpowiednio 47,26% i 22,42%.

Integracja społeczna osób niepełnosprawnych przez pracę stanowi bardzo wymagające i trudne do realizacji zadanie. W 2002 roku zdecydowana większość osób dotkniętych niepełnosprawnością w gminie była bierna zawodowo (567 osób). Ich udział w ogóle osób niepełnosprawnych wynosił aż 75,9%. Aktywnych zawodowo było 180 osób dotkniętych niepełnosprawnością. Wśród nich dominowały osoby posiadające zatrudnienie (156 osób). Na podstawie zadań podejmowanych w 2009r. przez ośrodek, diagnozy środowiska oraz analizy akt będących w posiadaniu ośrodka oraz obserwacji rozwoju kierunków niektórych zjawisk społecznych można uznać, że jest potrzeba przeprowadzenia diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych na terenie Gminy oraz charakterystyki tej grupy mieszkańców ze względu na typ niepełnosprawności i wiek, zbadania ich oczekiwań oraz opracowania oferty, np. powołania pełnomocnika ds. osób niepełnosprawnych lub stworzenia Punktu Informacyjnego. Działania tego typu proponuje się konsultować z terenowym Zakładem Opieki Zdrowotnej. Z doświadczeń GOPS można odczytać potrzebę rodzin z osobami niepełnosprawnymi do tego, aby wstępne informacje związane z ich problemami mogli uzyskiwać w miejscowym Urzędzie bez udawania się do Radomia. Szczególnie wrażliwą grupą są rodzice dzieci niepełnosprawnych, którzy poświęcają cały swój czas na opiekę nad dzieckiem i szanują każdą minutę dnia. Mają też swoje niezaspokojone potrzeby psychiczno-społeczne, co wymaga również specjalistycznych działań.

## **PROBLEMY UZALEŻNIEŃ**

Do najpoważniejszych problemów społecznych należą alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na ogólny stan zdrowia, jak również, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz na poczucie bezpieczeństwa społecznego, relacje rodzinne i międzyludzkie.



Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, także uwarunkowania społeczne, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań. Przemoc w rodzinie jest z kolei patologią mającą w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach, ale także we frustracji wypływającej z tempa życia jakiego podlegamy i wysokich wymaganiach stawianych nam przez innych. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore. Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawia w szerokim zakresie Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera poniższa tabela.

By skutecznie przeciwdziałać problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminować ich niekorzystny wpływ na społeczeństwo, konieczne jest prowadzenie działań związanych z profilaktyką, rozwiązywaniem problemów uzależnień oraz integracją społeczną osób nimi dotkniętych. Na szczeblu gminnym działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Koordynatorów Gminnych Programów (Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i Zespołu Interdyscyplinarnego Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie). W ramach profilaktyki trzeciorzędowej działa w Gminie Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Komisja składa się z 5 osób w tym 4 kobiet i 1 mężczyzny. W skład Komisji wchodzi lekarz, przedstawiciel oświaty, przedstawiciel urzędu, przedstawiciel Rady Gminy, przedstawicielka policji. Posiedzenia odbywają się dwa razy w miesiącu. W 2011r. Gminna Komisja przeprowadziła rozmowy interwencyjno – motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu z 65 osobami.

W opinii członków Komisji przyczynami nadużywania środków uzależniających są w pierwszej kolejności sytuacja rodzinna, choroby psychiczne, bezrobocie, sytuacja materialna, niezaradność życiowa, a na końcu tendencje środowiska i wzorce na sposób wypełniania wolnego czasu.

Wysokość środków na działania profilaktyczne od wielu lat różnią się nieznacznie, ale mają jednak tendencję wzrostu. Są one uwarunkowane opłatami za zezwolenia na sprzedaż alkoholu i napojów alkoholowych w punktach handlowych na terenie gminy.

W latach 2008-2009 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie wzrosła, natomiast w 2010r. liczba punktów sprzedaży znacząco zmalała. W 2011r. liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych wynosiła 50. Odpowiednio w 25 i 17 punktach sprzedaży napojów alkoholowych przeprowadzono kontrole, a w 2010r. kontrole przeprowadzono w 7 punktach.

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w latach 2008-2009 GKRPA nie kontaktowała się z osobami dotkniętymi tym problemem, nie skierowała żadnej osoby na terapię, nie złożyła również w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie żadnego zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa. W 2011r. Gminna Komisja wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 8 osób.

Podmioty działające na rzecz wsparcia osób uzależnionych obok Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w gminie Kowala funkcjonują inne i należą do nich: Punkt Konsultacyjno- Informacyjny dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz osób

dotkniętych przemocą przy GOPS, grupa AA (w 2011 r. składała się z 10 osób) oraz świetlica środowiskowa z elementami socjoterapii realizująca program opiekuńczo-wychowawczy.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie świadczy również Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2008-2011 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagają się z alkoholizmem i przemocą domową. O ile w związku z przemocą w rodzinie OPS obejmował wsparciem jedynie 1 rodzinę (4 osoby) w 2008 roku, w 2011 ta grupa wynosiła 15 rodzin, o tyle w przypadku problemu alkoholowego, liczba rodzin korzystających ze wsparcia wynosiła w 2008r.- 20 rodzin, w 2009- 22 rodziny, w 2010r. – 10 rodzin, w 2011r. – 42 rodziny.

Ważną rolę w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w gminie odgrywa również policja. Współpracuje ona w powyższym zakresie z GKRPA, OPS-em oraz pedagogami szkolnymi i kuratorami sądowymi.

Do głównych problemów dotyczących mieszkańców gminy należy także brak aktywności, mobilności i zaangażowania w życie społeczne. Zniechęcenie do wspólnego budowania przestrzeni społecznej przyjaznej mieszkańcom gminy prowadzi do niechęci, niezadowolenia z życia osobistego i społecznego. Zatem animowanie środowiska lokalnego, ludzkiej wrażliwości i zaangażowania społecznego, wspieranie liderów lokalnych w ich działaniach, wskazywanie na sukcesy i dobre praktyki realizowane w innych gminach stają się zadaniem i metodą pracy socjalnej z klientem GOPS.

Zaprezentowane powyżej problemy społeczne reprezentują ludzie, którzy nie potrafią odnaleźć się w nowej, znacznie gorszej rzeczywistości powstałej w wyniku utraty pracy czy niepełnosprawności, prowadzą styl życia odbiegający od przyjętych norm społecznych, co w konsekwencji prowadzi do zubożenia, bierności, a w efekcie izolacji społecznej.

W wyniku tych problemów liczba klientów pomocy społecznej, w grudniu 2011 roku wynosiła 403 rodzin. Istotne jest, że duża część środowisk korzysta z pomocy społecznej od wielu lat, co świadczy o pojawieniu się zjawiska uzależnienia i zrzucenia odpowiedzialności za swój los na barki innych ludzi oraz instytucji.

Aby zapobiec zjawisku izolacji społecznej konieczne jest zorganizowanie dla osób i rodzin z powyższymi problemami indywidualnej pomocy a następnie specjalistycznego wsparcia, w tym grupowego. Ważnym elementem powodzenia takich działań jest uaktywnienie społeczeństwa, poprzez dostarczenie mu wiedzy i umiejętności w jaki sposób to zrobić.

Zawężenie pracy socjalnej do działań interwencyjnych i ściśle pomocowych nie wspiera rozwoju, zatem wszelkie działania niestandardowe, w tym działania PAL mogą zaowocować zdrowiem społecznym.

Z uwagi na fakt, że Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali ma ograniczone środki finansowe, aby kompleksowo pomagać rodzinom, pomocny w tym zakresie będzie Program Aktywności Lokalnej na lata 2012 – 2014 którego centralnym punktem jest realizacja działań współfinansowanych przez EFS w ramach POKL. Zakłada on również promocję równych szans kobiet i mężczyzn oraz osób niepełnosprawnych. W latach 2012-2014 realizowany on będzie z mieszkańcami Gminy Kowala. W większości środowiska są bierne wobec własnej sytuacji zawodowej, rodzinnej, zdrowotnej, a metoda aktywizowania społeczności daje szansę na podniesienie świadomości indywidualnej i społecznej co przekłada się na bardziej aktywne kreowanie swojej przyszłości.

Do wyboru miejscowości, w których zostaną przeprowadzone działania animacyjne życie społeczności lokalnej posłużono się zestawieniem posiadanych informacji dotyczących

Klientów ośrodka pomocy społecznej oraz zasobów gminy. Kryterium wyboru opierało się na spełnieniu wszystkich wymienionych poniżej warunków jednocześnie:

- wysoki procent rodzin korzystających z pomocy GOPS w stosunku do liczby wszystkich rodzin mieszkających w miejscowości
- społeczność nie realizowała do tej pory samodzielnie działań wspólnotowych lub były one niewielkie
- rozpoznaje się w zasobach miejscowości liderów chętnych do podjęcia wspólnych działań
- rozpoznaje się znaczące grupy de faworyzowane (uzależnionych, niepełnosprawnych, bezrobotnych)

### **III GRUPY DOCELOWE – ODBIORCY PROJEKTU**

Program kierowany jest do osób będących:

- 1) członkami społeczności lokalnych w poszczególnych rejonach gminy, rejonu te zaś określane będą osobną metodą diagnozy problemu,
- 2) osobami skupionymi wśród konkretnych problemów społecznych,
- 3) osobami doświadczającymi bezrobocia lub zagrożonych bezrobociem,
- 4) osobami zagrożonymi dysfunkcjami oraz ich najbliższe otoczenie, zgodnie z rozpoznanymi potrzebami,
- 5) osobami wykluczonymi lub zagrożonymi wykluczeniem szczególnie z powodu niepełnosprawności i uzależnienia,
- 6) osobami żyjącymi w rodzinach niepełnych,
- 7) osobami w wieku 15-25 lat pochodzących z tych środowisk.

Pierwszeństwo w dostępie do działań przewidzianych niniejszym Programem będą posiadały osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej.

Adresatami działań w 2012- 2014 r. będzie 18 osób wraz z otoczeniem (rodzina, sąsiedzi) w ramach projektu współfinansowanego ze środków EFS oraz pozostali mieszkańcy Gminy proporcjonalnie do pozyskanych środków własnych oraz środków zewnętrznych (dotacje, granty), a także środków od sponsorów.

Adresaci działań w 2013 - 2014r. zostaną określone na podstawie aktualnych badań za rok 2012 i 2013r.

### **IV CELE PROGRAMU AKTYWNOŚCI LOKALNEJ**

**Głównym celem** „Programu Aktywności Lokalnej dla Gminy Kowala” jest zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej mieszkańców gminy w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym we wszystkich obszarach życia lub środowisk marginalizowanych i integracji społecznej tych grup.

#### **Cele szczegółowe:**

1. Zwiększenie wiedzy na temat potrzeb i problemów grup społecznych.
2. Zwiększenie dostępności do leczenia dla osób z problemem uzależnienia
3. Wsparcie rodzin dysfunkcyjnych z dziećmi w prawidłowym wykonywaniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.
4. Ograniczenie obszarów wykluczenia społecznego.

5. Poprawa jakości życia mieszkańców gminy i wybranych grup.
6. Animowanie inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych,
7. Prowadzenie działań o charakterze informacyjnym, edukacyjnym, aktywizującym i integracyjnym.
8. Zwiększenie kompetencji społecznych i zawodowych w przypadku osób pozostających poza rynkiem pracy.
9. Poprawa jakości życia poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych.
10. Zwiększenie aktywności mieszkańców oraz ich świadomości obywatelskiej.
11. Wsparcie i promowanie postaw społecznych.
12. Kulturywowanie tradycji i aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym.
13. Wypracowanie modelu działań środowiskowych opartych na współdziałaniu różnych instytucji i organizacji oraz mieszkańców,
14. Wyłonienie lidera lub lokalnych liderów.
15. Wzrost efektywności pomocy społecznej.

## **V METODY REALIZACJI PROGRAMU**

W ramach programu przewiduje się zastosowanie:

1. Środowiskowej pracy socjalnej – to działanie pracownika socjalnego, mające na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzeniu warunków sprzyjających temu celowi.
2. Instrumentów aktywnej integracji – to szereg instrumentów aktywizujących z zakresu aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej o której mowa w „Zasadach przygotowania, realizacji, rozliczania projektów systemowych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie oraz Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej w ramach PO KL na lata 2007 – 2013”.
3. Działań o charakterze środowiskowym – to inicjatywy integrujące, obejmujące między innymi badania, opracowania, analizy, edukację społeczną i obywatelską, spotkania, konsultacje, organizowanie i inspirowanie do udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach w szczególności o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym
4. Prac społecznie użytecznych – prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej lub innych instytucjach statutowo zajmujących się działalnością na rzecz społeczności lokalnej zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
5. Innych działań o charakterze środowiskowym, oznaczających inne instrumenty i działania wynikające np. z ustawy o wychowaniu w trzeźwości, o przeciwdziałaniu narkomani, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych.

## **VI ZAŁOŻENIA PROGRAMU**

1. Otwartość instytucji publicznych na potrzeby środowiska lokalnego.
2. Współpraca wszelkich instytucji i służb.
3. Angażowanie lokalnej społeczności.
4. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
5. Podejmowanie działań wielokierunkowych.

## **VII REALIZOWANE ZADANIA**

1. Badanie potrzeb i problemów grup oraz społeczności, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym.
2. Zawiązanie lokalnych koalicji na rzecz integracji i przeciwko wykluczeniu społecznemu.
3. Budowanie samoorganizacji społecznej ( inicjowanie powstania grup samopomocowych lub grup obywatelskich).
4. Promowanie idei wolontariatu.
5. Prowadzenie punktów informacyjno-doradczych dla grup i społeczności lokalnych.
6. Organizowanie treningów kompetencji i umiejętności społecznych.
7. Poradnictwo (doradztwo zawodowe, psychologiczne, pedagogiczne, prawnicze i inne) dla dorosłych, młodzieży i dzieci.
8. Szkolenia i warsztaty dla dorosłych w ramach projektu EFS.
9. Prowadzenie wykładów i pogadanek w ramach permanentnej edukacji wszystkich grup wiekowych.
10. Rozbudowywanie świadczeń wspierających aktywność.
11. Promocja działań prospołecznych.
12. Wspieranie rozwoju różnych form aktywizacji zawodowej, zdrowotnej, edukacyjnej i społecznej mieszkańców, w tym w szczególności klientów pomocy społecznej.
13. Prowadzenie rzecznictwa interesów osób i grup defaworyzowanych.
14. Prace porządkowe w ramach wolontariatu oraz prac społecznie użytecznych
15. Organizowanie i inicjowanie udziału mieszkańców w imprezach i spotkaniach o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym i turystycznym (np. spotkanie rodzinne "Anioły listonosze", Festyn rodzinny „Promuj trzeźwość”, Spotkanie rodzinne „Kolorowa Europa” itp....)
16. Prowadzenie zajęć skierowanych do młodzieży w wieku 15-25 lat (np. warsztaty kreatywnego myślenia, warsztaty komunikacji, warsztaty asertywności i rozwiązywania problemów, nauka gospodarowania czasem wolnym, zajęcia plastyczne, rekreacyjno-sportowe).
17. Dokonanie ewaluacji podejmowanych zadań.
18. Inne zgodne z celami programu jeśli wynikają z uzasadnionych potrzeb.

Program Aktywności Lokalnej będzie działał na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin w środowisku poprzez włączenie ich do działań na rzecz lokalnego społeczeństwa. W 2012r. zostanie zatrudniony animator społeczny, który ożywi i pobudzi do udziału w lokalnych inicjatywach, wyrobi poczucie odpowiedzialności za siebie i innych.

PAL w latach 2012 - 2014 roku będzie skierowany do wszystkich mieszkańców Gminy Kowala.

## **VII ZAKŁADANE REZULTATY**

1. Zwiększenie integracji społeczności lokalnej i grup społecznych.
2. Zdiagnozowanie potrzeb i problemów oraz planowanie i realizowanie zadań w odpowiedzi na realne potrzeby.
3. Skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystywanie istniejących zasobów.
4. Podwyższenie jakości realizowanych działań środowiskowych.
5. Wprowadzenie nowych form i metod pracy środowiskowej.
6. Stworzenie platformy współpracy i porozumienia lokalnej społeczności.
7. Wzrost poczucia przynależności do danej społeczności i odpowiedzialności za procesy w niej zachodzące.
8. Wzrost zaangażowania instytucji oraz organizacji pozarządowych w zakresie podejmowania działań środowiskowych.
9. Realizacja projektów inicjowanych i współfinansowanych przez lokalne społeczności.
10. Wzrost kompetencji społecznych grup defaworyzowanych.
11. Wzrost umiejętności poruszania się na rynku pracy u osób bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem.
12. Stały monitoring potrzeb środowiska lokalnego.
13. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych w społeczeństwie.
14. Wsparcie lokalnych liderów poprzez pomoc techniczną i dostęp do informacji.

## **VIII REALIZATORZY PROGRAMU**

1. Lider Programu - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowali.
2. Powiatowy Urząd Pracy w Radomiu.
3. Lokalny biznes.
4. Urząd Gminy w Kowali.
5. Organizacje pozarządowe
6. Placówki edukacyjne
7. Media.

## **IX ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROJEKTU**

Działania realizowane w ramach Program Aktywności Lokalnej będą finansowane z następujących źródeł:

1. Środki unijne – Program Operacyjny Kapitał Ludzki – projekty systemowe dla ośrodków pomocy społecznej.

2. Środki własne gminy.
3. Środki pochodzące ze źródeł zewnętrznych (donatorów, pozyskiwane w innych konkursach projektowych).
4. Sponsorzy.

## **X EWALUACJA PROGRAMU.**

Monitoring i ewaluacja odbywać się będzie systematycznie w trakcie trwania programu na potrzeby zarządzania oraz podejmowania. Celem bieżącego monitoringu będzie:

- pomiar osiąganego postępu w programie i porównywanie go z założonym planem
- wskazanie na ewentualną potrzebę podjęcia działań korygujących.

Na zakończenie programu w 2014r. zostanie przeprowadzona ewaluacja działań środowiskowych. Ocena końcowa stwierdzająca osiągnięcie oczekiwanych rezultatów rozpocznie nowy etap działań środowiskowych, pozbawionych regularnej dotacji ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Prowadzenie dalszej działalności będzie bazowało na kreatywności, poczuciu odpowiedzialności, sile samoorganizacji i faktycznemu zapotrzebowaniu mieszkańców Gminy Kowala.

Zarówno ocena jak i ewaluacja programu /w odpowiedzi na pytanie, czy program osiągnął zakładane cele/ następować będzie jednorazowo w odniesieniu do zakładanych rezultatów /najpóźniej do końca marca roku następnego/. Dokonuje jej instytucja realizująca projekt.

Na koniec okresu programowania zostanie dokonane podsumowanie i ocena efektywności Programu Aktywności Lokalnej w postaci raportu końcowego opracowanego przez zespół realizatorów programu. Wskazane zostaną także metody i kierunki działań, które powinny być kontynuowane w latach następnych.